

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

แรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมเป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงานที่มีประโยชน์ต่อประเทศไทยอย่างมาก โดยเฉพาะการเป็นแรงงานที่มีส่วนสำคัญต่อการผลิตสินค้าทางด้านเกษตรที่นำมาบริโภคกันภายในประเทศ รวมถึงการส่งสินค้าออกไปขายในต่างประเทศเพื่อสร้างรายได้เข้ากับประเทศไทยเป็นจำนวนไม่น้อย ถึงแม้ว่าคนทั่วไปจะมองว่าแรงงานที่ทำงานเกษตรกรรมเป็นประชาชนชั้นล่างของสังคมไทย เป็นผู้ที่มียาได้น้อย มีค่าการครองชีพต่ำ แต่ในความเป็นจริงแล้วแรงงานกลุ่มนี้เป็นแรงงานที่มีจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนแรงงานทั้งประเทศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแรงงานหญิงที่ทำงานอยู่ในภาคเกษตรกรรม ตลอดจนสภาพการทำงาน ปัญหาและอุปสรรคของแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรม รวมถึงศึกษากฎหมายคุ้มครองแรงงานของประเทศไทย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแรงงานหญิง กฎหมายแรงงานของต่างประเทศ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแรงงานหญิง และแรงงานหญิงมีครรภ์ที่สามารถนำมาปรับใช้กับการทำงานของแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมได้ รวมถึงตลอดถึงอนุสัญญา และข้อเสนอแนะขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแรงงานหญิง และแรงงานหญิงมีครรภ์

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายคุ้มครองแรงงานของไทย ได้กำหนดคำเรียกชื่อสัญญาไว้อย่างชัดเจนได้แก่ นายจ้าง (Employer) และลูกจ้าง (Employee) ประกอบกับได้กำหนดให้นายจ้างมีอำนาจในการบังคับบัญชา ลูกจ้างต้องทำงานตามคำสั่งของนายจ้าง ส่งผลให้การให้ความคุ้มครองแก่ผู้ใช้แรงงานในงานบางประเภทที่ไม่มีการบังคับบัญชาระหว่างนายจ้างและลูกจ้างไม่ได้อยู่ภายใต้ของคู่สัญญาตามกฎหมายแรงงาน จึงเป็นการให้ความคุ้มครองแก่คนทำงานที่ค่อนข้างจะแคบไม่ครอบคลุมถึงกลุ่มแรงงานในหลายๆ อาชีพ รวมถึงแรงงานในภาคเกษตรกรรม จึงทำให้มีการออกกฎกระทรวงว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานในงานเกษตรกรรม พ.ศ. 2547 ซึ่งออกตามมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 แต่กฎกระทรวงฉบับนี้ ก็ไม่สามารถนำมาคุ้มครองแรงงานหญิงที่ทำงานในภาคเกษตรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม ทำให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ เนื่องจากกฎกระทรวงดังกล่าวไม่มีสภาพบังคับ และไม่มียกเว้นโทษผู้ประกอบการหรือนายจ้างที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติทางกฎหมาย อีกทั้งการให้ความ

คุ้มครองยังมีมาตรฐานการให้ความคุ้มครองที่แตกต่างกัน ประกอบกับไม่มีการบัญญัติให้ความคุ้มครองสำหรับแรงงานหญิงที่อยู่ในภาคเกษตรกรรมเป็นลักษณะพิเศษ แตกต่างจากการคุ้มครองแรงงานทั่วไป ส่งผลให้แรงงานหญิงที่ทำงานในภาคเกษตรกรรม ไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมเท่าที่ควร จากการศึกษายังพบอีกว่า ในเรื่องนี้ระบบประกันสังคมนั้น ในปัจจุบันแรงงานในภาคเกษตรกรรมยังไม่ได้อยู่ในระบบประกันสังคม ทำให้แรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ในฐานะผู้ประกันตน ด้วยเหตุที่ไม่อาจส่งเงินสมทบได้อย่างเป็นระบบ มีการเข้าออกงานบ่อย หรือได้รับรายได้ไม่แน่นอน ระยะเวลาทำงานอยู่ในช่วงเวลาสั้นๆ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการออกพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมเป็นการเฉพาะ เพื่อให้แรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมได้รับการคุ้มครองอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

การให้ความคุ้มครองแรงงานหญิงที่ทำงานในภาคเกษตรกรรมตามกฎหมายแรงงานของต่างประเทศและอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ พบว่า กฎหมายมาตรฐานแรงงานของประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศญี่ปุ่น และประเทศเวียดนาม ไม่มีกฎหมายของประเทศใดที่บัญญัติคุ้มครองแรงงานหญิงที่อยู่ในภาคเกษตรกรรมเป็นการเฉพาะ เนื่องจากกฎหมายแรงงานของประเทศต่างๆ นี้ มีขอบเขตการให้ความคุ้มครองที่เอื้อประโยชน์สำหรับแรงงานในทุกภาคอาชีพ เพราะส่วนหนึ่งได้กำหนดลักษณะของการให้ความคุ้มครองเป็นรูปแบบของการทำงานหรือผู้ใช้แรงงาน (Workers) กล่าวคือ ได้กำหนดค่านิยามสำหรับแรงงานที่ได้รับการคุ้มครองครอบคลุมเข้าถึงคนทำงานที่ถูกจ้างให้ทำงานให้แก่บุคคลอื่นที่อยู่ในทุกสถานประกอบการ โดยได้รับค่าจ้างไม่คำนึงว่าทำงานประเภทใด จึงทำให้แรงงานทุกประเภทที่อยู่นอกระบบ (Informal Sector) ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานซึ่งแตกต่างกับขอบเขตการให้ความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานของประเทศไทยที่กำหนดให้ความคุ้มครองเฉพาะการทำงานที่เข้าลักษณะของลูกจ้าง (Employee) ซึ่งจะต้องอยู่ภายใต้บังคับบัญชาในการที่จ้างของนายจ้าง (Employer) ซึ่งงานเกษตรกรรมบางประเภทไม่มีลักษณะที่จะต้องอยู่ภายใต้บังคับบัญชานายจ้างเสมอไป ส่งผลให้แรงงานในภาคเกษตรกรรมในบางประเภทไม่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ทำให้แรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเป็นพิเศษ ทั้งในเรื่องของการทำงานในเวลากลางคืน หรือการได้รับการคุ้มครองเมื่อตั้งครรภ์ ส่งผลให้แรงงานหญิงที่ทำงานอยู่ในภาคเกษตรกรรมของต่างประเทศได้รับสิทธิในการให้ความคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน

ในส่วนของอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศก็จะมีมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมเป็นการเฉพาะ เช่น อนุสัญญาฉบับที่ 110 มีวัตถุประสงค์ที่มุ่งคุ้มครองคนทำงานที่อยู่ในภาคเกษตรกรรมที่ทำงานในไร่เป็นการเฉพาะ

โดยกำหนดการให้ความคุ้มครองความเป็นมารดาไว้หลายประเด็นและมีอีกหลายข้อแนะที่เกี่ยวกับการทำงานของแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรม รวมถึง อนุสัญญาที่มีสาระไม่เพียงแต่ใช้บังคับคุ้มครองแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรม แต่เป็นอนุสัญญาที่ใช้บังคับคุ้มครองแรงงานทุกสาขา เศรษฐกิจ ซึ่งรวมถึงภาคเกษตรกรรมด้วย ทั้งนี้เพื่อให้การศึกษามาตรฐานแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมขององค์การแรงงานระหว่างประเทศได้ข้อมูลกว้างขวางและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น สำหรับในส่วนของประเทศไทยพบว่า แรงงานหญิงที่ทำงานในภาคเกษตรกรรม ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานในภาคเกษตรกรรม พ.ศ. 2547 ซึ่งไม่สอดคล้องกับทางปฏิบัติ โดยสามารถพิจารณาได้จากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการไม่ได้รับคุ้มครองในเรื่องประเภทและลักษณะของงานอันตราย ที่จะต้องเข้ามาควบคุมการทำงานของแรงงานหญิงให้มีความเหมาะสม สามารถนำมาบังคับใช้กับแรงงานหญิงที่ทำงานในภาคเกษตรกรรมได้ ด้วยการที่ทำงานในภาคเกษตรกรรมเป็นการทำงานที่ต้องสัมผัสกับสารเคมี น้ำยาเคมี และเป็นงานที่ต้องใกล้ชิดกับ เครื่องจักรกลทางการเกษตร หรือกรรมวิธีที่เป็นอันตราย หรือต้องทำงานที่เสี่ยงต่อภาวะทางอารมณ์ของสัตว์ที่ไม่แน่นอน ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และความปลอดภัยในการทำงาน

สำหรับการทำงานในเวลากลางคืน พบว่า กฎหมายคุ้มครองแรงงานได้กำหนดการทำงานในเวลากลางคืน โดยกำหนดให้นายจ้างสามารถให้ลูกจ้างหญิงทำงานระหว่างเวลา 24.00-06.00 นาฬิกาได้แต่มีข้อจำกัดตามความเห็นของพนักงานตรวจแรงงาน ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองแรงงานที่อยู่ในภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก การที่จะนำช่วงเวลาดังกล่าวมาบังคับใช้กับแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรม จะเป็นการสร้างความไม่เหมาะสมและเป็นธรรม เนื่องจากสถานประกอบการในภาคเกษตรกรรมส่วนใหญ่อยู่ในท้องถิ่นชนบท ผู้คนสัญจรไปมาไม่มากนัก และเส้นทางมีลักษณะเปลี่ยว ทำให้มีความเสี่ยงต่อการถูกประทุษร้าย อันเป็นอันตรายต่อสุขภาพ อนามัย หรือความปลอดภัยทั้งทาง เพศ ร่างกาย หรือทรัพย์สิน

ปัญหาที่พบมากอีกประการหนึ่ง ก็คือ การคุ้มครองแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมทั้งก่อนและหลังการให้กำเนิดบุตร ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เรียกว่าอ่อนแอที่สุดสำหรับแรงงานหญิงซึ่งควรที่จะต้องได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษทั้งในเรื่องของงานอันตรายที่ควรกำหนดห้ามนายจ้างให้ลูกจ้างหญิงมีครรภ์ทำเพราะแรงงานหญิงที่ตั้งครรภ์ ควรได้รับการพักผ่อนที่เพียงพอ ไม่ควรทำงานที่ลำบากตรากตรำ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อทารกในครรภ์มารดา อาจทำให้แท้งบุตร หรือทารกคลอดออกมาไม่สมบูรณ์ต้องพิการ แต่ก็ไม่ต้องถึงขั้นห้ามทำงานซะทีเดียว เพราะหากเป็นการห้ามซะทีเดียวก็จะเป็นการกีดกันการทำงานของแรงงานหญิงมีครรภ์เอง ซึ่งจะเป็นการสร้างผลเสียให้แก่ตัวแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมในการหารายได้มาจุนเจือครอบครัว แต่การให้แรงงานหญิงมี

ครรภ์ในภาคเกษตรกรรมต้องทำงานในลักษณะที่ไม่เหมาะสมและไม่มีการป้องกันที่ถูกต้องก็อาจสร้างปัญหาตามมาในภายหลังได้เช่นกัน

สิทธิในการขอเปลี่ยนงานชั่วคราว ซึ่งหากปรากฏว่าแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมตั้งครรภ์ การจะให้แรงงานหญิงที่ตั้งครรภ์นั้นต้องปฏิบัติงานที่หนักเหมือนที่เคยปฏิบัติมาก็จะสร้างผลเสียให้กับตัวแรงงานและบุตรในครรภ์ได้ เนื่องจากการตั้งครรภ์เป็นภาวะที่ร่างกายมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ร่างกายมีความอ่อนแอ มีโอกาสจะเกิดอันตรายต่อสุขภาพตนเองและทารกในครรภ์จึงมีมากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ

การลาคลอดบุตร ในส่วนการให้สิทธิการลาคลอดก็เป็นปัญหาสำคัญว่า การให้สิทธิลานั้นแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมควรที่จะเริ่มคุ้มครองนับตั้งแต่เมื่อใด เพาะหากพิจารณาจากสภาพการทำงานแล้วเห็นได้ว่าลักษณะการทำงานของแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมมีการทำงานที่หนักหรือตรากตรำกว่าแรงงานหญิงในภาคอุตสาหกรรม การให้ความคุ้มครองจึงน่าจะมีการให้การคุ้มครองที่รัดกุมและมากกว่าแรงงานหญิงทั่วไป ที่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 นอกจากนี้ ในเรื่องกำหนดเวลาเกี่ยวกับการลาคลอดก็มีความสำคัญเช่นกันว่าควรที่จะกำหนดการลาก่อนคลอดบุตรหรือลาหลังจากคลอดบุตรเป็นระยะเวลาเท่าใด จึงจะเอื้อประโยชน์กับแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรม เพราะหากปล่อยให้มีการเข้าทำงานภายหลังการคลอดที่ไม่เหมาะสมและหนักเกินไปอาจก่อให้เกิดอันตรายกับตัวแรงงานหญิงนั่นเองได้ นอกจากนี้ ในส่วนของค่าจ้างในช่วงที่ลาคลอดบุตรของแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมก็มีปัญหาที่แรงงานหญิงนั้นไม่ได้รับค่าจ้างในระหว่างการลาคลอดเช่นกันซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ตัวแรงงานมีความจำเป็นอย่างสูงในเรื่องค่าใช้จ่าย

การพักเพื่อให้หมดบุตร เพื่อให้แรงงานหญิงมีครรภ์ได้สิทธิพิเศษตามกฎหมายในการสร้างมาตรฐานความปลอดภัยทั้งช่วงเวลาก่อนคลอดไปจนถึงคลอด การดูแลบุตรภายหลังการคลอดในช่วงที่เป็นทารก

จากเหตุผลที่ได้ศึกษาดังกล่าว ทำให้ทราบถึงปัญหาที่ไม่สามารถนำกฎหมายคุ้มครองแรงงานมาใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม ในการคุ้มครองแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมโดยตรง ในเรื่องการกำหนดลักษณะอันตรายของงาน การทำงานในเวลากลางคืน การคุ้มครองแรงงานหญิงเมื่อตั้งครรภ์ การทำงานล่วงเวลาและการทำงานในวันหยุด ดังนั้น การที่จะกำหนดมาตรการเพื่อให้ความคุ้มครองที่เหมาะสมแก่แรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรม จึงควรมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเป็นพิเศษ เพื่อให้มีความสอดคล้อง กับสภาพการทำงาน และสอดคล้องกับ มาตรฐานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ อันเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะมีการเสนอกฎหมายเฉพาะ หรือมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวงว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานในงาน

เกษตรกรรม พ.ศ. 2547 ในส่วนของการคุ้มครองแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรม ให้มีความเหมาะสมกับสังคมของประเทศไทย และเพื่อให้ปัญหาเหล่านี้ได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง จึงมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาดังนี้

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนใคร่มีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวในการให้การคุ้มครองแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมถึงสภาพการทำงาน การจ้างงาน ตลอดจนความเป็นอยู่ สุขภาพ และสิทธิต่างๆ เพื่อให้มีมาตรฐานเดียวกัน ดังนั้นจึงควรมีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะที่ให้การคุ้มครองแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมให้ได้รับความคุ้มครองในการทำงานอย่างชัดเจนและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยอาจมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายคุ้มครองแรงงานในส่วนนิยามของคำว่า ลูกจ้าง(Employee) หรือ ออกเป็นกฎหมายพิเศษที่ใช้บังคับเกี่ยวกับเรื่องการคุ้มครองแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมโดยเฉพาะ เพื่อเป็นการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติให้แก่นายจ้างและแรงงานหญิงดังต่อไปนี้

5.2.1 ควรยกเลิก กฎกระทรวงว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานในงานเกษตรกรรม พ.ศ. 2547 ออกตามความในมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 โดยการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในภาคเกษตรกรรมขึ้นใหม่เป็นการเฉพาะ โดยกำหนดการให้ความคุ้มครองแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมเป็นหมวดหนึ่งที่ได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ หรืออย่างน้อยควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวงว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานในงานเกษตรกรรม พ.ศ. 2547 ในส่วนของการให้ความคุ้มครองแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมเป็นการเฉพาะในเรื่องที่เห็นว่าจำเป็นและเร่งด่วน ตามหลักเกณฑ์ที่สำคัญด้านต่างๆ ดังนี้

5.2.1.1 นิยามของคำว่าลูกจ้าง ควรเป็นดังนี้

คนทำงาน หมายถึง ผู้ที่เข้าทำงานในลักษณะงานเกี่ยวกับการเกษตรกรรม โดยได้รับค่าจ้าง เป็นรายชั่วโมง รายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน หรือระยะเวลาอื่น และงานหมา

แรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรม หมายถึง แรงงานหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่ทำงานให้นายจ้างในด้านการเกษตรกรรมไม่ว่าจะเป็นงานเพาะปลูก งานเลี้ยงสัตว์ การป่าไม้และการประมงที่ไม่ใช่ประมงทะเล โดยได้รับค่าจ้างเป็นรายชั่วโมง รายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน หรืองานหมา

5.2.1.2 ลักษณะและประเภทของงานอันตราย ควรมีการกำหนดลักษณะและประเภทของงานอันตรายที่สอดคล้องกับงานเกษตรกรรมอย่างชัดเจน ว่างานใดห้ามมิให้แรงงานหญิงทำ

พร้อมกับมีหน่วยงานคอยกำกับดูแล ประกาศประเภทของงานอันตรายในภาคเกษตรกรรมเป็นการเฉพาะ เช่น การกำหนดห้ามทำงานกับเครื่องจักรกลการเกษตรโดยไม่มีเครื่องป้องกันและงานลักษณะอย่างไรบ้างที่เป็นงานอันตราย หรือ สารเคมีทางการเกษตรที่เป็นอันตรายที่จะต้องใช้อุปกรณ์ป้องกันพิเศษ สารก่อมะเร็ง สารกัมมันตรังสี หรือวัตถุมีพิษ หรืองานทางด้านปศุสัตว์ที่ต้องทำงานอยู่ภายใต้ความเสี่ยงของภาวะทางด้านอารมณ์ของสัตว์ที่ไม่แน่นอน เป็นต้น

อีกทั้ง ยังควรมีการกำหนดถึงสภาพการทำงานที่เป็นอันตรายในแต่ละสาขาอาชีพของภาคเกษตรกรรม อีกทั้งยังควรมีการกำหนดให้นายจ้างจะต้องมีการจัดทำแผนฝึกอบรมในเรื่องวิธีการปฏิบัติงานที่ถูกต้องวิธี และปลอดภัยสำหรับแรงงานหญิง เช่นเดียวกับประเทศเวียดนามก็น่าจะเป็นการให้ความคุ้มครองที่มีความเหมาะสมเช่นกัน

5.2.1.3 การทำงานในเวลากลางคืน ควรมีการกำหนดช่วงเวลาการทำงานในเวลากลางคืนที่ห้ามแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมทำ ภายหลังจากเวลา 19.00 นาฬิกา ถึง 06.00 นาฬิกา อย่างไรก็ตาม หากการทำงานในบางประเภทไม่สามารถหลีกเลี่ยงช่วงเวลาการทำงานกลางคืนได้ก็ควรกำหนดเป็นข้อยกเว้นในการอนุญาตให้แรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมได้ในลักษณะงานบางประเภท เช่น การกรีดยางพารา พร้อมกับกำหนดมาตรการให้การดูแลในด้านความปลอดภัยเป็นพิเศษ

5.2.1.4 งานอันตรายที่ห้ามแรงงานหญิงมีครรภ์ทำ ควรมีการกำหนดประเภทของงานอันตรายว่างานอย่างใดบ้างที่มีความเสี่ยงและห้ามมิให้แรงงานหญิงมีครรภ์ในภาคเกษตรกรรมทำ พร้อมกับมีการกำหนดช่วงเวลาในการให้ความคุ้มครองว่าจะเริ่มเมื่อมีอายุครรภ์เท่าใด เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงที่แรงงานหญิงมีครรภ์จะได้รับสิ่งแปลกปลอมเข้าสู่ร่างกายและส่งผลกระทบต่อบุตรในครรภ์ อาจทำให้แท้งบุตรหรืออาจทำให้เด็กที่คลอดออกมาพิการได้

5.2.1.5 การลาเพื่อคลอดบุตร ควรมีการกำหนดให้ความคุ้มครองในเรื่องการลาคลอด โดยขยายการลาให้ได้ไม่ต่ำกว่า 14 สัปดาห์ โดยแบ่งเป็นการลาก่อนและหลังคลอด

นอกจากนี้ยังควรให้การสนับสนุนในเรื่องการได้รับค่าจ้างระหว่างการลาคลอดให้ได้ไม่ต่ำกว่า 2 ใน 3 ของรายได้ประจำ ซึ่งจะต้องพิจารณาถึงการรับภาระของนายจ้างประกอบกันเพื่อไม่ให้นายจ้างต้องระบาระมากเกินไป

5.2.1.6 การห้ามเลิกจ้างเพราะเหตุมีครรภ์ ควรมีกำหนดควรมีการกำหนดการคุ้มครองแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมโดยห้ามมิให้นายจ้างเลิกจ้างลูกจ้างซึ่งเป็นหญิง เพราะเหตุมีครรภ์ โดยครอบคลุมไปถึงช่วงภายหลังจากการคลอดบุตรในระหว่างที่บุตรยังเป็นทารกอยู่ด้วย

5.2.1.7 กำหนดให้ลูกจ้างหญิงมีสิทธิลาพักวันละ 1 ครั้ง หรือมากกว่า หรือลดชั่วโมงทำงานในแต่ละวันเพื่อให้มีบุตร โดยช่วงเวลาที่พักหรือช่วงเวลาที่ทำงานที่ลดลงนี้จะนับเป็นเวลาทำงานและได้ค่าตอบแทนด้วย

5.2.1.8 ควรเปิดโอกาส ให้ลูกจ้างหญิงมีครรภ์สามารถทำงานล่วงเวลาได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยมีขอบเขตในการอนุญาตที่ชัดเจน และยืดหยุ่น เพื่อเป็นการคุ้มครองลูกจ้างมิให้ต้องทำงานหนักมากเกินไป

5.2.2 จากข้อเสนอแนะข้อ 5.2.1 ควรออกกฎหมายฉบับรอง ในการให้ความคุ้มครองแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมตามลักษณะประเภทของงานเกษตรกรรมในแต่ละสาขาอาชีพเป็นการเฉพาะ เช่น สาขาการปลูกสัตว์ สาขาการเพาะปลูก สาขาการประมง ในเรื่องเกี่ยวกับประเภทของงานอันตราย การทำงานในเวลากลางคืน ชั่วโมงทำงาน เป็นต้น

5.2.3 ควรมีการตั้งหน่วยงานคอยกำกับดูแลในเรื่องการทำงาน การขึ้นทะเบียนและ การตรวจแรงงานที่อยู่ในส่วนภูมิภาคเพื่อดูแลแรงงานหญิงในภาคเกษตรให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองแรงงานด้านเกษตรกรรม พร้อมกับสร้างเครือข่ายความร่วมมือการบังคับใช้กฎหมายในระดับต่างๆ ครอบคลุมทั้งระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค มีตัวแทนทั้งหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง องค์กรธุรกิจ กลุ่มแรงงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันวิชาการ เข้าร่วมทำงานอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

ขยายความคุ้มครองโครงการประกันสังคมสำหรับแรงงานในภาคเกษตรกรรม รวมถึงมีการจัดตั้งกองทุนประกันสังคมว่าด้วยแรงงานในภาคเกษตรกรรมเป็นการเฉพาะโดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการจ่ายเงินสมทบไว้เป็นพิเศษโดยกำหนดการบริหารงานแยกเป็นอิสระจากกองทุนประกันสังคมในปัจจุบัน

5.2.4 ควรมีการจัดฝึกอบรม ส่งเสริมการจ้างงาน การมีงานทำ โดยให้ความรู้ทักษะฝีมือในการทำงานแก่แรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมกลุ่มต่างๆ ในเรื่องการทำงานที่ถูกต้องวิธีและปลอดภัย รวมถึงวิธีการใช้เครื่องมือป้องกันในการปฏิบัติงานอย่างปลอดภัย เพื่อให้แรงงานได้รับความรู้ และมีการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพแรงงานในภาคเกษตรกรรมให้มีความกว้างขวางและจริงจัง

พร้อมกับการกำหนดให้นายจ้างต้องจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นในการป้องกันอันตรายจากการทำงาน เช่น ถุงมือ รองเท้าบู๊ท หรือหน้ากากป้องกันฝุ่นละออง เนื่องจากผู้ใช้แรงงานหญิงอาจไม่ได้คำนึงถึงเรื่องเหล่านี้ หรืออยู่ในฐานะที่ไม่อาจจัดหาได้ จึงควรให้นายจ้างซึ่งอยู่ในฐานะที่สามารถจัดหาให้ได้เป็นผู้จัดเตรียมไว้